

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

'Slobo, breng ons de salade'

de Jong, B.M.

Published in:
Ablak

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
de Jong, B. (2008). 'Slobo, breng ons de salade'. Ablak, 13(4), 4-5.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

'Slobo, breng ons salade'

Ben de Jong

Wie in 1991 het nieuws uit de Balkan goed volgde, moet de naam Vukovar nog bekend in de oren klinken. De stad is gelegen in het uiterste oosten van Kroatië aan de Servische grens, waar het riviertje de Vuka met de daar ongeveer zeshonderd meter brede majestueuze Donau samenvloeit. Vukovar werd van augustus tot november 1991 door eenheden van het door Serviërs gedomineerde Joegoslavische Volksleger (JNA) en Servische paramilitairen belegerd. Een verslag van een recent bezoek aan deze stad.

Toen wij in juli van dit jaar op fietsvakantie Vukovar binnenreden was onmiddellijk de zware schade te zien die de Serviërs er hebben aangericht, ook al is een deel van de gebouwen inmiddels hersteld. Vooral het contrast met de stad Osijek, waar we eerder doorheen reden, was groot. Osijek heeft in 1991 ook onder Servische artilleriebeschietingen te lijden gehad, maar de gevolgen hiervan zijn zo te zien voornamelijk tot uiterlijke schade aan de vaak fraaie Habsburgse barokgevels beperkt gebleven. In de vele dorpen tussen Osijek en Vukovar vallen vooral de nieuwe monumenten op, waarop de namen van omgekomen Kroatische oorlogsslachtoffers – militairen en burgers – zijn aangebracht. Onder hen zijn ook veel Hongaren, want dit deel van Kroatië heeft een Hongaarse minderheid. Zij zijn allen slachtoffers van wat in het Kroatisch de *domovinski rat* ('thuislandoorlog') wordt genoemd.

De vernietiging van Vukovar was voornamelijk het werk van Servische artillerie en tanks. In de beginfase van

de Joegoslavische burgeroorlog kon de geïmproviseerde Kroatische verdediging hier maar weinig tegenover stellen. Het symbool van het verzet van de stad is de zwaar gehavende watertoren in het zuidelijk deel van de stad, die nu getooid is met de Kroatische vlag en tot monument is uitgeroepen.

Wij hadden in Vukovar het geluk ingekwartierd te zijn bij de directeur van het gemeentemuseum, Ružica Marić, een praatgrage Kroatische dame van rond de vijftig, die de dramatische gebeurtenissen in de recente geschiedenis van de stad persoonlijk heeft meegemaakt en er op een afgewogen manier over kan vertellen. Afgewogen betekent in dit geval zonder uitgesproken afkeer van de Serviërs. De spanningen tussen Kroaten en Serviërs zijn volgens haar nog een dagelijks gegeven. Marić: 'Na wat er tijdens de oorlog is gebeurd, is vriendschap met Serviërs voor mij niet meer mogelijk, ook al heb ik in het museum te maken met Servische collega's, met wie de praktische samenwerking in principe goed ver-

loopt.' Ze vertelt dat vrijwel iedere Kroatische familie in Vukovar wel iemand door de oorlog heeft verloren. Haar eigen zwager is op het einde van de belegering van de stad verdwenen en waarschijnlijk door Serviërs vermoord.

Vukovar telde bij het begin van de oorlog rond vijftigduizend inwoners, inmiddels zijn het er weer dertigduizend, aldus Marić. Het Kroatische deel van de bevolking is destijds massaal op de vlucht geslagen of na de verovering uit de stad verdreven. Een deel van hen is inmiddels teruggekeerd. Over de aantallen slachtoffers van de slag om Vukovar bestaat onduidelijkheid. Er circuleren verschillende cijfers, maar aan Kroatische zijde wordt vaak gesproken van enkele duizenden slachtoffers. Na de oorlog vertrokken op hun beurt veel Serviërs uit Vukovar.

Vele van de omgekomenen in en rond Vukovar zijn het slachtoffer geworden van Servische paramilitaire formaties onder leiding van beruchte figuren als de bankrover Željko Ražnatović, beter bekend als Arkan, en de politicus Vojislav Šešelj. Begin 2000 werd Arkan in Belgrado zelf het slachtoffer van een liquidatie. Šešelj staat nu terecht voor het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag. Volgens de officiële aanklacht van het tribunaal bezocht Šešelj in november 1991 Vukovar, toen de Serviërs op het punt stonden de stad te veroveren. Šešelj zou hierbij gezegd hebben dat 'geen enkele Ustasha Vukovar levend moet verlaten.' (Kroaten die voor de onafhankelijkheid streden, werden door de Serviërs Ustasha's genoemd, wat een verwijzing was naar de ultranationalistische en fascistische beweging van dezelfde naam in Kroatië tijdens de Tweede Wereldoorlog.) Volgens de aanklacht van het tribunaal heeft Šešelj hiermee opgeroepen tot het doden van Kroaten. Na de val van

Watertoren in Vukovar, 2008

foto: Ben de Jong

Vukovar hebben militairen van het JNA en Servische paramilitairen rond 250 gevangengenomen Kroaten, onder wie personeel van het kapot gesloten plaatselijke ziekenhuis, naar een plek vijf kilometer ten zuiden van de stad gebracht. Daar werden ze op 20 november vermoord en in een grote kuil gegooid. Het jongste slachtoffer was een jongen van zestien. Marić: 'Het was een grote kuil die van tevoren was gegraven. Dit wijst erop dat de massamoord gepland was.'

De plek waar de massamoord plaats vond, wordt door de Kroaten 'Ovčara' genoemd, wat letterlijk 'schapenboerderij' betekent. Het is een ver-

laten gebied met veeboerderijen en uitgestrekte akkers. De slachtoffers zijn eerst een of meerdere nachten gevangengehouden in een grote hangar die deel uitmaakte van zo'n boerderij. Een aantal gevangenen werd daar ernstig mishandeld en gedood, voordat de overigen naar de executieplaats werden afgevoerd. De hangar waar de slachtoffers vastzaten is op indrukwekkende en sobere manier als monument ingericht en ook op de executieplaats is het monument eenvoudig gehouden.

Bij de Ovčara is een dvd te koop met de titel *Vukovarska pasija i križni put* ('Het lijden en de kruisweg van

Vukovar'), waarin onder meer journaalfragmenten zijn opgenomen van westerse nieuwszenders als de BBC, maar ook van bijvoorbeeld het Servische journaal van destijds. Het meest huiveringwekkend is het nieuwsfragment waarin Servische paramilitairen bij de verovering van de stad luidkeels hun leuze op straat scanderen: 'Slobo [Milošević], Slobo, breng ons salade, wij hebben vlees, wij doden Kroaten.' Voor de massamoord bij de Ovčara is een aantal militairen van de JNA door het Joegoslavië-Tribunaal veroordeeld. Voor alle duidelijkheid: het is niet zo dat de Serviërs de enigen zijn die tijdens de oorlog in Kroatië grove misdaden hebben gepleegd. Zo staat nu in Kroatië de voormalige Kroatische burgemeester van de naburige stad Osijek terecht op beschuldiging van medeplichtigheid aan de moord op enkele tientallen Serviërs die ook in 1991 is gepleegd.

Ružica Marić liet ons het gemeentemuseum zien, dat nog altijd zwaar gehavend is. Er zit weliswaar een nieuw dak op, maar de vensters zijn nog provisorisch gedicht. Van de fraaie pasteltinten van de gevel, die op oude foto's te zien zijn, is niets meer over. De uitgebreide collectie Kroatische traditionele klederdrachten is naar haar zeggen moedwillig door de Serviërs vernietigd. Een groot deel van de overgebleven museumcollectie is in 1991 door de zegevierende Serviërs geplunderd en naar musea in eigen land afgevoerd. Slechts een deel hiervan is vanaf eind jaren negentig na moeizame onderhandelingen naar Vukovar teruggekomen. Gelukkig, zegt Marić, zijn er wel alweer ruimten in gebruik waar een deel van de overgebleven collectie provisorisch tentoongesteld wordt. Hopelijk zijn over een aantal jaren in de stad zelf ook de barokgevels weer in hun oorspronkelijke staat te zien. ♦